

Съдържание

Новини	2
Очерк за историята и фондовете на библиотеката на ИЕФЕМ – БАН, сектор Етнология – Я. Белчева	6
Цани Гинчев – биографични щрихи – Д. Георгиева	9
Годишнини на членове на БАН (1869–2017) – Ст. Хрусанова	19
Нови постъпления във фонда на Централната библиотека на БАН – М. Лишкова	24

Редакционна колегия: Главен редактор: Стефка Хрусанова (hrusanova.st@cl.bas.bg), доц. д-р Никола Казански (refer2@cl.bas.bg), Мария Ефремова (efremova.m@cl.bas.bg), Милкана Лишкова (milkana@cl.bas.bg), Емилия Волева (evoleva@abv.bg)

Снимки: Емилия Волева (evoleva@abv.bg)

Компютърна обработка на изображения и текст: Мария Ефремова (efremova.m@cl.bas.bg)

Приемат се статии за печат във формат word, с основен текст на шрифт Times New Roman 12, след окончателна авторска корекция. Илюстрациите да се изпращат във формат jpg, отделно от текста.

Адрес за кореспонденция
гр. София 1040
ул. “15-ти ноември” №1
тел: 979 53 79, 979 52 54
<http://www.cl.bas.bg>
E-mail: hrusanova.st@cl.bas.bg

НОВИНИ

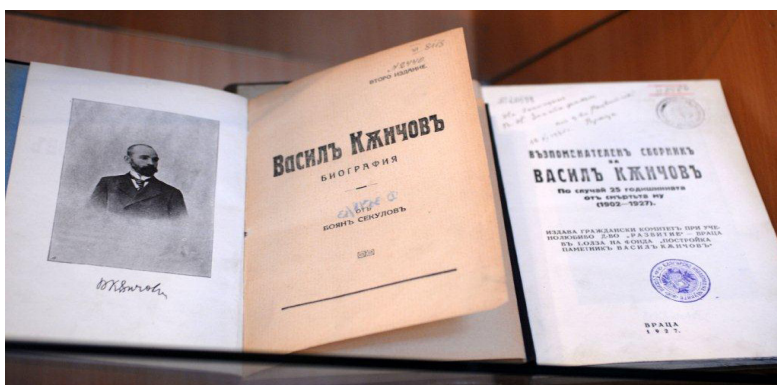
През август и септември 2017 г. Централната библиотека на БАН представи няколко изложби по случай годишнини от рождението на изтъкнати учени и писатели.

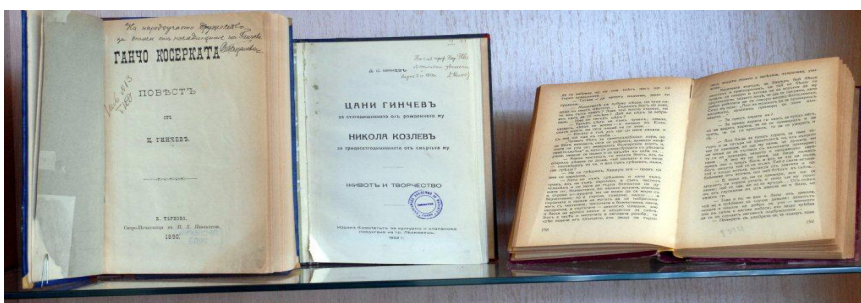
ЕЛИН ПЕЛИН (ДИМИТЪР ИВАНОВ СТОЯНОВ) (18.07.1877–03.12.1949) Писател. Редовен член на БАН (1941)

ВАСИЛ ИВАНОВ КЪНЧОВ (14.07.1862–24.01.1902) Историк, етнограф, книжовник, обществен деец. Действителен член на БАН (1898)

ЦАНИ ГИНЧЕВ ШКИПЪРНЕВ (08.1832–26.07.1894) Писател, учител, фолклорист и общественик. Дописен член на БКД (1875), редовен член на БКД (1884)

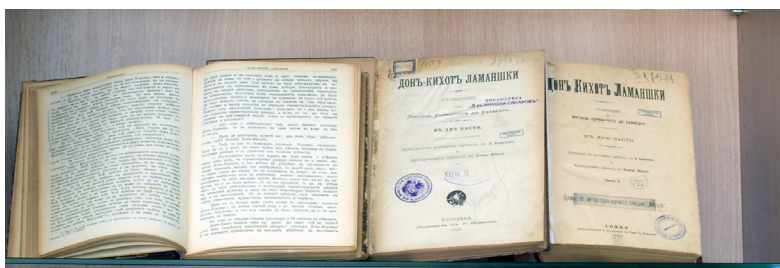
ДЖОН ГОЛСУЪРТИ (14.08.1867–31.01.1933), британски писател

ДОБРИ ЧИНТУЛОВ (1822–27.03.1886), български възрожденски поет и културно-просветен деец

ГРАФ АЛЕКСЕЙ НИКОЛАЕВИЧ ТОЛСТОЙ (29.12.1882–23.02.1945), руски писател, академик

МИГЕЛ ДЕ СЕРВАНТЕС СААВЕДРА (29.09.1547–23.04.1616), испански романист, драматург и поет

На 12 септември 2017 г. в Столичната библиотека беше представена изложбата „Забравени картини от незабравими книги“ от рисунки и гравюри на Румен Скорчев и Петър Чуховски, както и книги с техните илюстрации – майсторски изпълнени творби по текстове на Байрон, Лермонтов, Багрицки и други.

На 15 септември 2017 г. в Столичната библиотека беше открита документалната изложба „Първите книжари на столицата – носители на европейски традиции и национален дух“.

На 17 септември 2017 г. Централната библиотека на БАН показа изложбата „Избрани страници от българския периодичен печат от началото на ХХ век“ по повод на Европейските дни на наследството. Бяха представени над 40 периодични издания, символни за времето от 1878 до 1944 г., сред тях в. „Марица“, № 9 от 1878 г., с есе на Константин Иречек за новосъздадената българска държава; „Заря“, „Мир“, „Зора“, „Знаме“, „Работническо дело“, „Дневник“; вестници на българските бежанци „Добруджа“, „Македония“, „Западно ехо“; издания с икономическа тематика, развлекателни издания, „Вестник на жената“, „Мода и домакинство“ (1898); Богато илюстрирани списания като „Българска илюстрация“ (1880–1882); литературните издания „Везни“, „Хиперион“, „Златорог“, „Листопад“, „Венец“, „Читалище“, „Църковен вестник“. Интересът към изложбата беше много голям, разгледаха я повече от 130 души – българи, албанци, французи, англичани, японци.

На 21 септември 2017 г. д-р Силвия Найденова, директор на ЦБ на БАН, участва в уъркшопа „Дигитални библиотеки и образование“ в Столичната библиотека с доклада „Книжовно-документалното наследство на Централната библиотека на БАН в дигитална среда“.

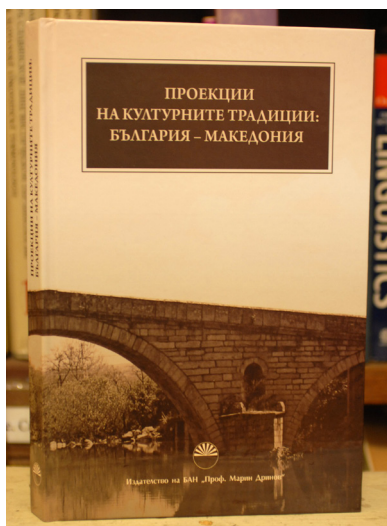
На 27 септември 2017 г. д-р Силвия Найденова и Таня Стоянова от ЦБ на БАН присъстваха на семинара „Следващата глава в библиотечните иновации“, организиран от QUILTO.

На 18 октомври 2017 г. ще се състои Първият национален научен форум по унгаристика под надслов „Унгаристични четения – 2017“ с организатори Институт за исторически изследвания – БАН/Българо-унгарска историческа комисия, Специалност „Унгарска филология“ – Факултет по класически и нови филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, и Посолство на Унгария в България – Унгарски културен институт в София, модератор доц. дин Пенка Пейковска. Събитието се провежда в рамките на честванията по повод Деня на българо-унгарското приятелство с участието на учени от БАН, университетски преподаватели, докторанти и студенти. Място на провеждане: Унгарски културен институт в София, ул. „Аксаков“ № 16, 9:30–18:00 ч.

На 16 и 17 ноември 2017 г. в Народната библиотека „Петко Р. Славейков“ – Велико Търново ще се проведе Шестнадесетата национална научна конференция „Библиотеки - четене – комуникации“ с международно участие, посветена на 190-годишнината от рождението на видния български поет, публицист и политик Петко Рачев Славейков. Конференцията обхваща теми в областта на библиотечните и информационните науки, книгознанието, литературната история, печатните комуникации и медии. Организаторите ви канят да участвате, като предварително предоставите своите доклади на хартиен и електронен носител до **15 октомври 2017 г.**

ОЧЕРК ЗА ИСТОРИЯТА И ФОНДОВЕТЕ НА БИБЛИОТЕКАТА НА ИЕФЕМ – БАН, СЕКТОР ЕТНОЛОГИЯ

Янита Белчева

Библиотеката към някогашния Народен етнографски музей (НЕМ) е създадена през далечната 1906 г. Сградата, в която тя първоначално се помещава, изгаря след попадение от запалителна бомба по време на англо-американските бомбардировки над София в началото на 1944 г. Унищожени са ценни колекции и отделни книги, които по-късно не се възстановяват. Спасеният библиотечен фонд е предаден в НБКМ за съхранение, където се помещава и до днес. Със Закона за БАН от 1949 г. НЕМ е присъединен към Института за народонаука и това окрупняване налага неговото преименуване в Етнографски институт с музей (ЕИМ). През 2016 г. НЕМ, а съответно и неговата библиотека отбелязаха 110 г. от основаването си.

От 28 януари 1949 г. създадената към музея библиотека е с приоритет в комплектуването на етнографска, езиковедска и обществено-политическата литература. През 1957 г. е основан Единен център по история. През периода 1949–1952 г. фондът на библиотеката на ЕИМ – БАН наброява 3 087 тома книги. В нея намаляват чисто историческите съчинения, тъй като от 1974 г. Институтът по исторически изследвания вече има специализирана библиотека.

През 1907 г. за историческия отдел на книгите отговаря Антон П. Стоилов, а за етнографския – Стефан Л. Костов. Има създаден и старопечатен отдел. През следващите десетилетия позицията на библиотекари в ЕИМ заемат колеги и с етнографско образование, но завършили библиотечен курс: Киприяна Кръстанова (1960–1969), Люба Макавеева (1970–1977), хора със специализирана библиотечарска квалификация,

съответно възпитаници вече на Държавния библиотечарски институт (Лили Добрева, 1977–1988, Янита Белчева, от 1989 до днес). С техните усилия и съдействие започва разработването и издаването на специализирана библиографска литература и на сп. „Българска етнография“, в което активно участие имат Киприяна Кръстанова (1976–1980, 1982, 1984), Люба Макавеева (1976–1977, 1979, 1980), Мария Сарафова (1979–1980, 1982–1983), Вяра Ковачева-Костадинова (1983, 1984, 1987), Недялка Шипчанова (1987), Анна Генчева (1990), Ева Близнашка (1993), Мария Галанова (1991, 1994) и Цветанка Горанова (1999), която е етнолог от друг институт на БАН. Някои от библиографиите са в съавторство. През 2001 г. излезе от печат библиографията на етнографската книжнина под редакцията на Вяра Ковачева-Костадинова „150 години българска етнографска наука 1829–1978“. По-късният период е обхванат през 1993 г. в библиография от съставителите Невена Ганева, Снежана Маринова и съставителя-редактор Аспарух Спиртов от Универсалната научна библиотека „З. Княжевски“ в Стара Загора. Тази библиография е озаглавена „Традиции, обичаи, обреди, празници“.

Авторът на тези редове – Янита Белчева, е работила през годините сама или едновременно с колеги с различна специализация като етнографката Снежина Димитрова (2000–2002), библиотекарите Виктория Спасова (2004–2009) и Мая Йорданова (2009–2010 г.), архиваря Георги Гребенаров (2008–2011). Дипломната работа на Виктория Спасова „Тематичен показалец на списание „Българска етнология“ за периода 1975–2004 г. е предоставена за ползване от читателите.

В края на 2016 г. фондът на библиотеката наброява 26 168 тома библиотечни материали, от които книги 13 808 тома, периодични издания 12 274 тома, графични и картографски издания 86. Текущите заглавия от периодични издания са 53, от които списания 27 и 26 поредици. Съставът на фондовете по език е разпределен както следва: български език – 8 890 т., руски – 5 936 т., други славянски езици – 3 413 т., английски език – 3 110 т., немски – 2 216 т., френски – 1268 т. и други чужди езици – 1 335 т.

Постъпилите библиотечни единици идват като покупка, книгообмен, дар и депозит.

Във фонда са обособени и няколко лични библиотеки: на проф. Джоел Халперн; книги от библиотеката на царската фамилия: княз Александър Батемберг, цар Фердинанд I Сакскобургготски, цар Борис III, царица Йоанна, княгиня Евдокия, княгиня Надежда. В него се съхраняват специализирани сборки на етнографски карти, атласи, албуми и ромска литература.

Библиотеката разполага и продължава да получава текущо СБНУ – „Сборник народни умотворения и народопис“ от далечната 1889 г., стигнал до 65-ти том. Много интерес се проявява и към „Известията на Народния етнографски музей“ от сигналния екземпляр през 1907 г. и от началото на течението от 1921 г. до 1943 г. От кн. I, 1953 г. „Известията“ продължават да излизат като „Известия на Етнографския институт с музей“, а впоследствие се ражда и „Българска етнография/етнология“.

Библиотеката поддържа каталози на наличните в нея книги – азбучен и систематичен, и каталог на периодичните издания – азбучен. Библиотеката извършва периодично справочно-информационна дейност.

Читатели на библиотеката могат да бъдат всички лица, които се интересуват от родната и чуждестранната литература по етнология, обща история, изкуствознание, фолклор, култура на българския народ и българските земи в историческите и съвременните им граници, както и от културата на общностите в останалите страни и народи от най-ранното историческо време до наши дни.

Регистрирани като читатели са 321 души, от които 90 са сътрудници на ИЕФЕМ при БАН, сектор „Етнология“, 116 са от системата на БАН, 81 са външни и 34 са от СУ. От читателите 79 са професори и доценти, 92 са асистенти,

преподаватели и докторанти, 34 са студенти и 116 са други.

В резултат на обединителните процеси в БАН през 2010 г. се сливат двата академични института със сходни научни полета и интереси – Етнографският институт с музей и Институтът за фолклор, и се създава единен Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей. Фондовете на библиотеките, както и секциите, към които те принадлежат в двата бивши вече института, остават непроменени.

ЦАНИ ГИНЧЕВ – БИОГРАФИЧНИ ЩРИХИ

Деница Георгиева

Цани Гинчев е сложна възрожденска личност, оставила трайни следи в нашата етнография, фолклор, белетристика и публицистика. Политик и общественик, учен и краевед – много са епитетите, които характеризират неговия творчески портрет.

Роден е в Лясковец през 1835 г.¹ Според биографията, написана от наследниците му, годината на раждане е 1832. Благодарение на усилията на Димо Минев – един от малкото литератори, които години наред работят за литературното възраждане на писателя, официално приемаме, че годината на раждане на автора на „Ганчо Косерката“ и „Зиналата стена“ е 1835.

Сведенията за рода на Цани Гинчев са доста оскъдни. Известно е, че неговият дядо, който носи същото име Цани, е бил градинар. Името *Шкипърнев* идва от това, че се прочува със своята сръчност като дърводелец. Ето защо започват да го наричат с прякора *Цани Шкипърнята* (от гръцки – *шкипърня* – секира с две остриета). Това име, Шкипърнев, става фамилно за целия му род, като с него впоследствие се подписва и Цани Гинчев.

Бащата на Цани Гинчев – дядо Гинчо, учи в килийното училище в Лясковец. След завършването Гинчо захваща бащиният си занаят – градинарството. По-късно се задомиява за Ангела Кисьова и от този брак се раждат пет деца – Цани, Йова, Марин, Тодора и Петър.

Гинчо Шкипърнев с градинарски и земеделски труд отглежда многобройната си челяд и умира през 1873 г. от пневмония, придобита от простуда, след оране на нивата. Той много държал синовете му да получат добро образование. Единият от тях – Марин, наследява фамилния занаят и става градинар и търговец. Петър обаче получава висше духовно образование в Русия, по-късно става учител в Габровската гимназия, а след Освобождението дълги години е главен секретар на Министерството на народното просвещение.

Когато най-големият от синовете на дядо Гинчо – Цани, става на осем години, баща му го завежда да учи в килийното училище на лясковския светогорски метох при черквата „Св. Никола“. Първият му учител е хаджи Досю поп Панайотов, ученик на отец Максим².

Още като ученик Цани Гинчев започва да се отличава от другите с добрата си памет, с голямата си наблюдателност и с изключителната за възрастта си любознателност.

¹ НА БАН. Ф. 129 к, оп. 1, а. е. 1, л. 1.

² Гинчев, Цани. Отец Максим Райкович. // сп. „Труд“. год. III, Търново, 1890, кн. VII, с. 804.

След успешното завършване на килийното училище и подтикнат от учителя си, бъдещият ни етнограф заминава да продължи учението си в Търново при Никола Михайловски – бащата на известния ни баснописец Стоян Михайловски. От него Цани Гинчев се запознава с книжовния български език и история. Две години по-късно се завръща в Лясковец и тъй като пред него не се открива друга възможност освен да подхване бащиния занаят – градинарството, през 1846 г. заминава с група лясковски градинари в Букурещ на „бахча“ с много свои земяци.

Като градинар в Букурещ Гинчев едва ли преуспява много, защото по-късно заминава за Белград, където работи отново като градинар и спечелва пари, което му дава възможност да постъпи в тамошната гимназия. В една статия, отпечатана след смъртта му, четем: „В 1853г. аз бях в Белград, в Сърбия, дето се учех в тамошната гимназия. В Белград, освен мене имаше и други българи ученици“³.

През есента на 1860 г. Гинчев заминава за Киев и се записва като свободен слушател по естествена история в Императорския университет „Свети Владимир“, където посещава лекции по естествени науки две години. Освен ботаника, зоология, геология, анатомия, химия и физика, той слуша лекции също по езикознание, археология и история.

На 30-годишна възраст Цани Гинчев преустановява своето образование. Лясковец, Търново, Белград, Одеса и Киев са местата, където той добива знания, а животът като втора школа формира в него зрелия мъж, който решава да се отдаде на най-почетната и хуманна за времето си професия – учителстването, и да просвещава сънародниците си.

И така от 1862 г. Цани Гинчев става учител в тогавашната колония Карагач в Бесарабия, като остава там седем години – до 1869 г., със заплата от 500 сребърни рубли. Село Карагач било населено от колонисти българи, преселници от Тракия през кърджалийските времена (края на XVIII в.) и от Средногорието през Руско-Турската война от 1828–1829 г.

В чисто българското село Карагач освен просветната дейност Ц. Гинчев поставя началото на своята теренна събирателска работа. Поради изолирания характер на преселниците традиционната народна култура е съхранена в автентичен вид. Тук той събира много ценни народни умотворения.

През 1864 г. Цани за кратко преустановява престоя си в Бесарабия и се завръща в България, за да се види с родителите си и да се задоми. Неговият съученик от белградската гимназия го сватосва за братовчедка си Теопа Кетенджиева. Така Цани се оженва за дъщерята на виден търновски търговец⁴.

Когато в началото на 1868 г. Болградското централно училище започва да издава книжовното списание „Общ труд“, Цани Гинчев е поканен за негов сътрудник. Той

³ Гинчев. Цани. Няколко думи за биографията на Георги (Сава) Раковски. // сп. „Светлина“, Т. XXVI, кн. III, 1918, с. 14.

⁴ Този виден търновски гражданин е Николи Кетенджиоглу, първомайстор (устабашията на търновския терзийски еснаф), родом от Габровско. НА БАН. Ф. 129 к, оп. 1, а. е. 1, л. 13.

изпраща гатанки, легенди, приказки, баилки, народна песен, както и две писма, поместени в списанието, в които съветва и подканва редакцията да настоява пред другите българи да се събират народни умотворения с пожелание „всеки да съдейства на това свято дело“.

Преподавателската работа на Цани Гинчев не е гледана с добро око от румънския училищен инспектор в Молдовска Бесарабия. Гинчев преподава и румънски език на българчетата в това чисто българско село, но изглежда, че с възпитателската си дейност той укрепва все повече и повече националното им самосъзнание, което е нежелано от румънските власти. От друга страна, той събира парична помощ за четническото движение, което се засилва по същото време. Цани Гинчев става твърде неудобен за румънската власт. Това, както и други обстоятелства, променят житейския му път и той се завръща в старите български предели.

През лятото на 1869 г. Цани Гинчев се преселва със семейството си в Русе и започва работа като учител в мъжкото класно училище, като допълнително води часове и в класното девическо училище. Той преподава ботаника, минералогия, физика, химия, земеделие и български език. Отдаден на по-спокойната работа, Цани се залавя и с писане, като тук се проявява неговият поетически талант. Пише и превежда стихотворения, които изпраща в сп. „Училище“. В „Периодическо списание“ – орган на новооснованото Българско книжовно дружество, са отпечатани събрани от него народни песни и гатанки. Изпраща дописки на вестници. От това време датират и неговите първи сборки: „Български басни“, 1870 г., и баладата „Две тополи или неочаквана среща“, отпечатана в Цариград през 1872 г., с която влиза в литературата като белетрист.

В Русе той се среща с Нестор Марков – също учител, с когото впоследствие го свързва дългогодишно приятелство. Тук през 1871 г. Цани Гинчев издава „Учебник за земеделието“. Независимо от скромните си доходи, той подпомага финансово учебното дело в града. За това съдим по една малка разписка от 30 юли 1870 г., в която е посочено, че е дарил помощ от 104 гроша за строежа на Русенското девическо училище⁵.

След тригодишно учителстване в Русе Гинчев се премества в прочутото Габровско училище, където по-рано бил учител неговият брат Петър. Учители в гимназията тогава са видните за времето си и по-късно Райчо Каролев, Петър Генчев (наричан така вм. Гинчев още от следването си в Русия), Иван Гюзелев, Нестор Марков и др., повечето от които били руски възпитаници.

Тук Цани Гинчев преподава пак няколко предмета от естествената история, химия и български език. Той преиздава учебника си по земеделие с ново заглавие – „Катехизис за земеделието“ (1874 г.), но също така продължава да събира народни умотворения сред учениците си, подпомаган от брат си Петър, който преподава литература и философия.

Общата възбуда на духовете през бунтовната пролет на 1876 г. увлича не само младежите, но и по-старите: Цани Гинчев и брат му Петър вземат дейно участие в

⁵ НБКМ – БИА. Ф. 173, а. е. 10.

подготовката за въоръжено въстание, за което пише неговият приятел Нестор Марков. От учителите само те двамата имат оръжие – Цани притежава пушка-щуцер, ятаган и револвер⁶. След въстанието на Дюстабановата чета⁷ габровските чорбаджии посочват учителите като размирници и турците арестуват всички учители и ги откарват в Търновския затвор. Тъй като обвинението срещу тях не е доказано, скоро след това те са освободени. В Търновския затвор Цани Гинчев прекарва два месеца, а след като го освобождават, се установява в Търново, защото му било забранено да се връща в Габрово. Тук е назначен като учител в мъжкото градско училище, където преподава в четирите му класа до Освобождението на града през 1877 г.

Освободена България открива нови хоризонти за работа, на която Цани Гинчев се отдава неуморно. Напуска учителството временно и става чиновник – назначен е за член на временната комисия, на която е възложено да управлява града. Скоро след това е избран за член на Окръжния управителен съвет, а след година става и негов председател. През това време – 1879 г., е избран за депутат по назначение в Първото Велико народно събрание, свикано да изработи Конституцията на новата държава.

На 18 март 1879 г. заедно с Марин Дринов, д-р Васил Берон и други известни търновски интелектуалци и общественици Цани Гинчев участва в основаването на Археологическо дружество в Търново, което е първото в Княжество България. Това начинание полага основите на първите археологически разкопки на Трапезица.

След Берлинския конгрес, който откъсва от Княжеството областите Тракия и Македония, българската общественост не може да бъде ням зрител на събитията, които съдбоносно засягат бъдещето на българския народ. Търново се отзовава най-първо. Там се установяват много от българските народни дейци от Цариград, Букурещ, Русия, както и част от македонската интелигенция, която емигрира в града. На 29 август 1878 г. в пруста на х. Недковата къща, където живее Любен Каравелов, се събират неколцина граждани

Договор за назначаването на Цани Гинчев за учител в мъжкото и женското училище в Габрово от 1.VIII. 1873г. до 1.VIII. 1875г. с годишна заплата от 10 000 гроша.

⁶ Марков, Нестор. Спомен от Габрово през 1876 г. // Юбилеен сборник по случай 25-годишнината от първия випуск на Габровската Априловска Гимназия. Пловдив, печ. Хр. Г. Данов, 1900, с. 143.

⁷ Става въпрос за четата на Цанко Дюстабанов в района на Габровско по време на Априлското въстание. След потушаването на въстанието, Цанко Дюстабанов е хванат и по-късно обесен в Търново.

да обсъдят положението, създадено от Берлинския договор, и как може да се помогне на братята от Тракия и Македония, които остават отделени от Княжество България. На тази среща се засяга една основна тема и се взима решение да се използват всички възможни средства, за да се подобри съдбата на събратята им. Но за да има успех това дело, решават да основат благотворителен комитет „Единство“, който да има грижата за създаването на подобни комитети из страната, да бъде в постоянна връзка с тях за съвместна дейност при еднаквата цел: единство на всички българи и подобрене на тяхното политическо положение. Комитетът има за задача да се бори за възвръщане на тези български земи и съединение на българския народ, разпокъсан от Берлинския конгрес. Създадените комитети в страната са наречени „благотворителни“, пък и самата цел според устава, който се приема на 5 септември 1878 г., е по-скоро благотворителна, отколкото политическа, макар само общо се говори за подобрене положението на неосвободените българи. Подцелите на благотворителността обаче прикриват чисто политическите цели, които търновци мотивирано обясняват на обществениците от другите градове и села. Наистина, комитетите имат помощни задачи, но главно в една насока – да подпомагат Македонското въстание. Цани Гинчев е избран за подпредседател на този комитет⁸.

⁸ Български Патриарх Кирил. Съпротивата срещу Берлинския договор. Кресненското въстание. София, БАН, 1955, с. 35-38.

Великотърновския комитет „Единство“, 29.07.1878г.

От ляво на дясно: Прави на първия ред: 1 - ?, 2 - Филов, 3 - ?, 4 – Николаев (военен министър). Седнали на втория ред: 1 – Петър Генчев (брат на Цани Гинчев), 2 – Жейнов (печатар), 3 – Живков (бивши министър), 4 – Д-р Хаканов, 5 – Д-р Стати. Седнали на третия ред: 1 – Никола Мошчев, 2 – Цани Гинчев, 3 – Любен Каравелов, 4 – Сава Ничов, 5 – Стефан Стамболов. Последен ред полегнал: Иванов

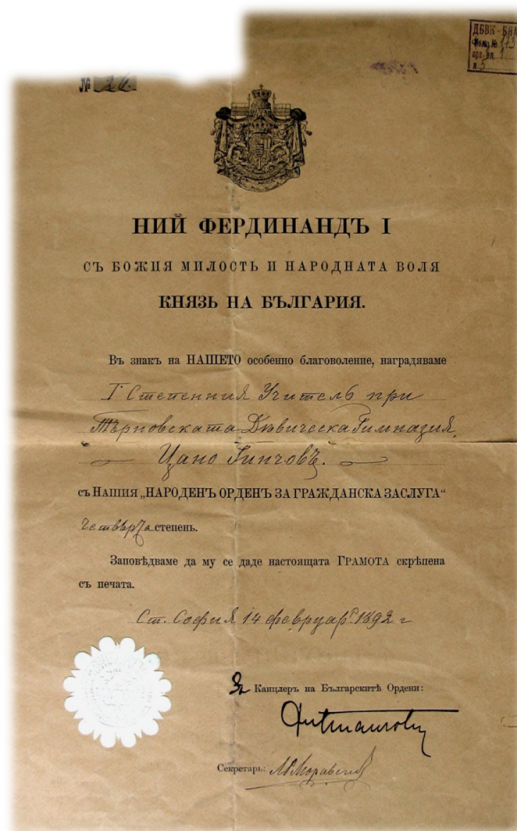
От април 1879 г., през периода на Временното руско управление той е назначен от княз Дондуков-Корсаков за окръжен началник, а по-късно за окръжен управител на Оряхово и до края на 1880 г. изпълнява длъжността, като влага много сили, за да проучи как разнородното население от българи, помаци и власи да се подчинява на законите и правителствените нареждания, да получава медицинска помощ, да има училища, пътища и строежи.

Административната длъжност не се оказва по вкуса и характера на Цани Гинчев, за това той с радост я напуска, когато министър-председателят Драган Цанков издава закон педагозите, които служат в администрацията, да бъдат назначени по ведомството на Министерството на просвещението. Тогава Ц. Гинчев става окръжен училищен инспектор на Врачанското и Оряховското учебно окръжие, на тази длъжност остава до 1884 г. Той изпълнява най-добросъвестно възпитателната служба. Не пропуска да посети и най-малкото селце

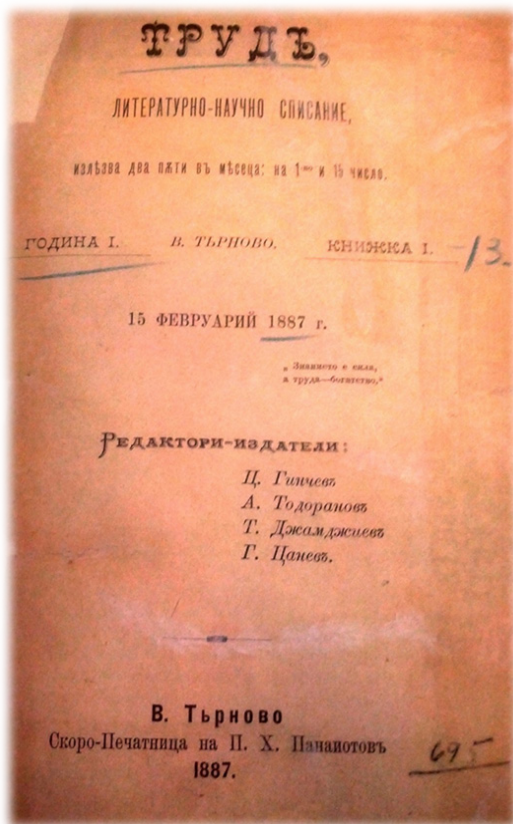
в Балкана и да разбере какво е нужно за училищата. Особено го интересува помашкото население, което тогава е многобройно. Проявява интерес към археологическите находки, които редовно изпраща в София на новооткрития Народен музей. Инспектира учителите и тези многобройни пътувания му дават възможност да разпитва населението за неговите обичаи, песни, игри, вярвания – с една дума, да събира теренен материал за своите фолклорни проучвания и художествени творби. Също така възстановява писмовната връзка с приятеля си Нестор Марков, който по това време е временно управляващ в гр. Търново. Тяхната кореспонденция е автентично свидетелство за политическата обстановка в Търновско по онова време, а може да се предположи, че се отнася и въобще за новоосвободените български земи.

През 1885 г. Цани Гинчев е назначен като учител в Лом, където остава една година, после се връща отново в Търново, където преподава в Девическата гимназия български език, литература и естествена история. Там работи до 1893 г., когато се оттегля по собствено желание от учителското поприще, след 30 години работа в България и извън нея (7 години в Бесарабия), под робство и в освободеното отечество.

Удостоверение от княз Фердинанд от 14.02.1892 г., награждава първостепенния учител с народен орден за гражданска заслуга IV степен

Заглавната страница на първата книжка на сп. „Труд“ – 15 февруари 1887г.
Мото на списанието:
„Знанието е сила, а труда – богатство“

В ранните си години Цани Гинчев сътрудничи на редица възрожденски издания, сред които „Цариградски вестник“, „Македония“ и „Училище“. Затова след напускането на учителското поприще, макар и на пределна възраст, той се отдава в Търново на самостоятелна журналистическа дейност, като започва да издава списание „Труд“. На страниците на това издание той отпечатва своите битови и исторически повести „Зиналата стена“, „Ганчо Косерката“, „Женитба“, научни статии, спомени, народни песни, стихове и басни. Огромно по обем и ценно за времето си, това издание поглъща много от личните средства на Цани Гинчев. Въпреки усилията му, списанието излиза само четири години и поради липса на средства е преустановено.

Обществената му активност не се преустановява и през следващите години. Много често като учител той е избран за делегат на различни учителски конгреси. Участва и като делегат на свикания през 1894 г. пръв конгрес

на българските публицисти, по случай 50-годишнината на българския периодичен печат в София.

„Дядо Цани“ – така го наричат участниците в конгреса – следи живо разискванията на младите, съветва ги и се приобщава напълно към възторга на младите си другари на банкетата, организиран след конгреса. Пее, весели се и още повече весели другите, играе хора и ръченица и когато след полунощ излиза на улицата, настива и умира на 26 юли в дома на брат.

Цани Гинчев е погребан на държавни разноси в Софийските гробища. На погребението присъства цветът на българската интелигенция в София, неговите колеги и приятели от Габровското училище и многобройните му ученици.

Приживе Цани Гинчев прекарва неспокойно живота си в обикаляне из България, все в служба на родината, а в смъртта си и в гроба също не намира покой. Наследниците му нямат финансова възможност да му издигнат паметник и мястото, където бил погребан, постепенно се заличава. По-късно, след Първата световна война, когато Софийската община се задължава да откупува гробните места, един общински съветник откупува мястото на погребания Цани Гинчев. Наследниците му протестират, пишат заявления до общината

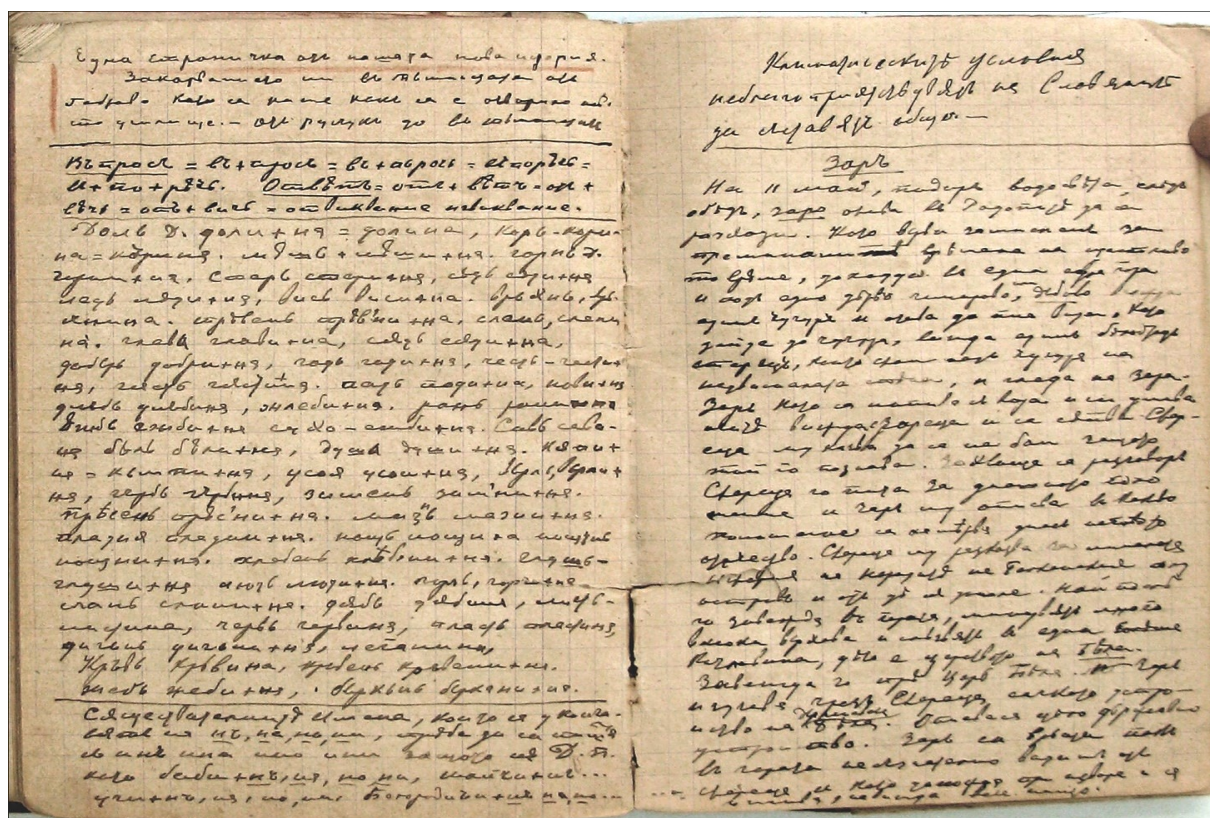
след 1920 г., но преписките пропадат в нечия канцелария. Най-после след намесата на Министерството на просвещението се отпуска друг парцел „за вечни времена“, където да бъдат пренесени костите на покойника. От първия гроб се изваждат и преместват по-важните кости в новия гроб, а другите остават на старото си място. Така днес костите на Цани Гинчев са погребани на две места.

За поколенията е съхранен словесният портрет, направен от Иван Шишманов, който отразява впечатленията му от вида на Цани Гинчев няколко дни преди смъртта му. Ученият го представя по следния начин: „един средно висок, възсухичък старец с побеляла коса и брада, едро-набраздено лице, дебел, седлодат нос и живи, благи очи, на които едни големи старешки очила придаваха още по-добродушно изражение“.⁹

Научните заслуги на Цани Гинчев към народа и културата са оценени още приживе с провъзгласяването му за член на Българското книжовно дружество. Наред с това през 1892 г. той е награден с орден от княз Фердинанд.

Цани Гинчев дава образование на всичките си четирима синове, двама от които са гимназиални учители, третият – Боян Гинчев, става инженер. Внуците му също поемат по пътя на дядо си и стават учители и лекари.

⁹ Шишманов, Иван. Избрани съчинения. Т. II. Спомени за Цани Гинчев. София, БАН, 1966, с. 339.

Страница от тефтерче на Цани Гинчев с ръкописи-исторически бележки
БИА-НБКМ, Ф. 173, а. е. 10, л. 293

Днес паметта му се почита от неговите любими съграждани лясковчани, които той описва с особена симпатия. Признателните поколения са кръстили на негово име село в Шуменския регион, а три училища в страната – едно в кв. Слатина на София, едно в гр. Бяла Слатина и едно в гр. Лясковец – имат за свой патрон Цани Гинчев. Независимо от това възкресяването на паметта на този забележителен възрожденски деец никога не е излишно, защото той е образец за безкористност, всеотдайност и народолюбие.

За Цани Гинчев са писани няколко спомена, публикувани са малък брой статийки по вестници и списания, два къси предговора от Божан Ангелов – единствения негов почитател сред старите наши литератори, книжката на Д. С. Минев, отпечатана в далечната 1932 г. от „Комитета за културно и стопанско повдигане на гр. Лясковец“ на единствения Гинчев биограф, един възпоменателен лист през 1947 година.

Ако търсите в списъка за извънкласно четене заглавията на Цани Гинчевите повести: „Зиналата стена“, „Ганчо Косерката“ или „Женитба“, усилията ви ще са напрасни. Единствено съставителите на Речника за съвременния български книжовен език са използвали примери, извлечени из съчиненията на Цани Гинчев, и с това допринасят за поддържане спомена за този строител на българския литературен език. Той почти отсъства в „официалните“ истории на литературата ни, където и до ден днешен някои го държат под линия като невзрачен битоописател и фолклорист.

Цани Гинчев е обект и на възхищение, но и на особено остри критики. Научната школа на Цани Гинчев, известна под наименованието „митологическа“, е оспорвана и до днес от официалната фолклористика и етнография. Независимо от това трябва да подчертаем, че в миналото емоцията е оказала голямо влияние върху оценките за него.

Изследванията на Цани Гинчев надрастват стойността си на свидетелства за духа и бита на епохата и се свързват непосредствено не само с човека, който живее в този бит и в тази епоха, но и разкриват най-тънки черти от душевността му.

Днес от дистанцията на времето е наложителна балансирана и обективна преоценка на неговото книжовно наследство.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

Научен архив на БАН Ф. 129 к

Народна библиотека – Български исторически архив Ф. 173

МОНОГРАФИЧНИ ПРОУЧВАНИЯ

Гинчев, Петър. Цани Гинчев, Михалаки Георгиев, К. Величков, Т. Г. Влайков, Ц. Церковски в спомените на съвременниците си. София, Български писател, 1964.

Минев, Димо. Цани Гинчев. Литературно-критически очерк. София, Български писател, 1963.

Минев, Димо. Цани Гинчев – за сто годишнината от рождението му, Никола Козлев – за тридесетгодишнината от смъртта му. печ. „Взаимност“ Варна. Комитетът за културно и стопанско развитие на гр. Лясковец, 1932.

Шишманов, Иван. Избрани съчинения. Т. II. Спомени за Цани Гинчев. София, БАН, 1966.

ПЕРИОДИКА

Гинчев, Цани. Отец Максим Райкович. // сп. „Труд“. год. III, Търново, 1890, кн. VII, с. 800-809.

Гинчев, Цани. Няколко думи за биографията на Георги (Сава) Раковски. // сп. „Светлина“, Т. XXVI, кн. III, 1918, с. 15.

ГОДИШНИНИ НА ЧЛЕНОВЕ НА БАН (1869–2017)

Стефка Хрусанова, E-mail: hrusanova.st@cl.bas.bg

1 септември

85 г. от рождението на ХРИСТО НЕДЯЛКОВ ХРИСТОВ (01.09.1932–29.10.2013), хоров диригент и композитор. Академик (2004).

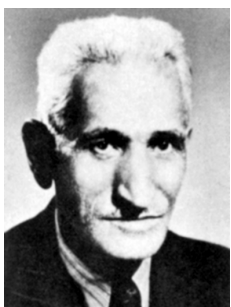
2 септември

170 г. от рождението на ДИМИТЪР ПАНАЙОТОВ ГРЕКОВ (02.09.1847–25.04.1901), юрист, обществено-политически деец и държавник. Дописен член (1881), редовен член (1884).

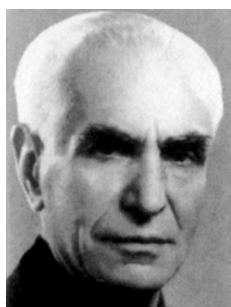
2 септември

95 г. от рождението на ЯНИС КАРАЯНОПУЛОС (02.09.1922–23.01.2000), гръцки византолог. Чуждестранен член (1983).

2 септември

60 г. от смъртта на ТОДОР МИХАЙЛОВ САМОДУМОВ (18.03.1878–02.09.1957), педагог, обществен деец. Академик (1952).

4 септември

20 г. от смъртта на ИВАН ВАСИЛЕВ НЕНОВ (17.05.1902–04.09.1997), художник. Академик (1995).

4 септември

100 г. от рождението на ГЕОРГИЙ КОНСТАНТИНОВИЧ СКРЯБИН (04.09.1917–26.03.1989), руски микробиолог.

Чуждестранен член (1977).

5 септември

125 г. от рождението на ИВАН ГЕОРГИЕВ АЛТЪНОВ (05.09.1892–07.04.1972), юрист.

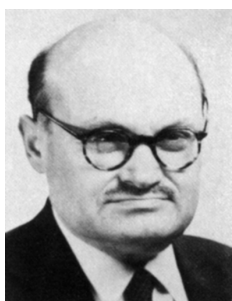
Дописен член (1937).

9 септември

25 г. от смъртта на ВЕСЕЛИН ИВАНОВ БЕШЕВЛИЕВ (25.03.1900–09.09.1992), филолог, историк и епиграф.

Извънреден член (1941).

11 септември

100 г. от рождението на ЯРОСЛАВ АЛЕКСАНДРОВ ТАГАМЛИЦКИ (11.09.1917–28.11.1983), математик.

Член-кореспондент (1961).

12 септември

80 г. от рождението на КАРЛ ГУТШМИД (12.09.1937–01.03.2012), немски езиковед – славист и българист.

Чуждестранен член (2006).

13 септември
20 г. от смъртта на КОНСТАНТИН Н. ВЕЛИКИ
(1912–13.09.1997), румънски историк и българист.
Чуждестранен член (1989).

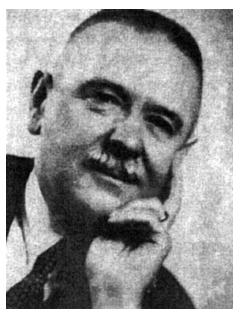
14 септември
85 г. от рождението на ЯЧКО ПАВЛОВ ИВАНОВ
(14.09.1932), инженер-реолог.
Член-кореспондент (1995), академик (2003).

14 септември
130 г. от рождението на СИМЕОН СТОИЛОВ
(14.09.1887–04.04.1961), български математик. Работил в Румъния.
Чуждестранен член (1961).

15 септември
20 г. от смъртта на АНГЕЛ ТОНЧЕВ БАЛЕВСКИ
(15.04.1910–15.09.1997), машинен инженер, специалист по
материалознание и технология на машиностроителните материали.
Член-кореспондент (1952), академик (1967). Председател (1968–1988)
и почетен председател на БАН (1988–1991).

16 септември
145 г. от рождението на ЯНОШ МЕЛИХ
(16.09.1872–20.11.1963), унгарски езиковед-славист.
Чуждестранен член (1942).

16 септември
50 г. от смъртта на ПАВЛО ГРИГОРОВИЧ ТИЧИНА
(11.01.1891–16.09.1967), украински поет, публицист, критик, преводач
и общественик.
Чуждестранен член (1947).

18 септември
75 г. от рождението на АКСИНИЯ ДОБРЕВА ДЖУРОВА
(18.09.1942), изкуствовед.
Член-кореспондент (2008).

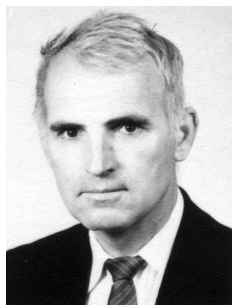
19 септември
50 г. от смъртта на ИВАН ЦЕНОВ АНГЕЛОВ
(02.01.1883–19.09.1967), математик.
Дописен член (1925), действителен член (1929).

20 септември
10 г. от смъртта на ХАНС-ЮРГЕН ЕНГЕЛ
(15.10.1925–20.09.2007), немски електрохимик.
Чуждестранен член (1989).

22 септември
35 г. от смъртта на ПАВЕЛ ХРИСТОВ ПАВЛОВ
(01.03.1906–22.09.1982), ветеринарен лекар, паразитолог.
Член-кореспондент (1971).

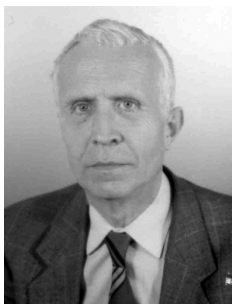

25 септември

75 г. от рождението на СТЕФАН ПЕТРОВ РАДЕВ

(25.09.1942), математик, специалист по физикохимична хидродинамика.

Член-кореспондент (2004).

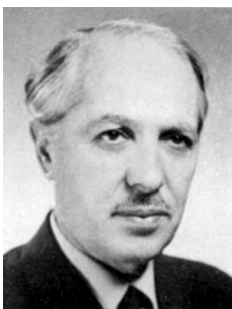

26 септември

80 г. от рождението на СТЕФАН ХРИСТОВ ДАСКАЛОВ

(26.09.1937–24.01.2007), агроном, специалист в областта на растителната генетика.

Член-кореспондент (2004).

27 септември

15 г. от смъртта на СТЕФАН ГЕОРГИЕВ ХРИСТОВ

(29.11.1910–27.09.2002), физикохимик.

Член-кореспондент (1961), академик (1984).

28 септември

125 г. от рождението на ДИМИТЪР ПЕТРОВ ОРАХОВАЦ

(28.09.1892–28.11.1963), лекар-физиолог.

Редовен член (1946). Научен секретар на БАН (1949–1953).

**НОВИ ПОСТЪПЛЕНИЯ ВЪВ ФОНДА
НА ЦЕНТРАЛНАТА БИБЛИОТЕКА НА БАН
Милкана Лишкова, E-mail: milkana@cl.bas.bg**

АБГАРЯН, Нарине. Три ябълки паднаха от небето / Нарине Абгарян ; Прев. от рус. Емилия Л. Масларова. – София : Лабиринт, 2016. 197, [2] с. : Биогр. данни за авт. отбелязани на гърба на кор.

ISBN 9786197055290

System number [000530723]

БАТИНКОВА, Надежда. Мъничко : Стихове / Надежда Батинкова ; [Ил. Надежда Батинкова]. – [София] : Алианс принт, 2017. 38, [2] с. : с ил. ; Биогр. данни за авт. отбелязани на кор.

ISBN 9786191881123

System number [000530202]

БИОМАРКЕРИ при сърдечно-съдови заболявания : От патогенезата до прогнозата / [Мила Власковска и др.] ; Под ред. на Жанета Георгиева. – София : Арбилис, 2016. 325 с. : с ил., табл., диагр., фиг. ; Други авт. Боряна Делийска, Върбан Ганев, Георги Момеков, Жанета Георгиева, Мария Орбецова, Славина Сурчева, Борислав Георгиев, Бранимир Каназирев, Детелина Луканова, Елина Трендафилова, Людмила Владимирова-Китова, Венцислав Григоров, Весела Златева, Георги Владимиров, Елена Димитрова, Мария Димова, Станислав Марчев, Спас Китов ; Библиогр. след отд. материали

ISBN 9786197063172

System number [000530135]

ГАРЪЛС, Ан. Пътуване в истинската Русия / Ан Гарълс ; [Прев. Павел Талев]. – София : Слънце, 2017. 319 с. : Биогр. данни за авт. отбелязани на с. 318

ISBN 9789547422292

System number [000530356]

ИВАНОВ, Николай. Разкрити документи за гроба и костите на Левски и Бенковски / Николай Иванов. – В. Търново : Печатница Веста, 2017. 87, [1] с. : с цв. ил., портр., факс. ; Биогр. данни за авт. отбелязани на гърба на кор.

ISBN 9786191880898

System number [000530290]

ПОЕЗИЯТА на камъка / Състав. Светлана Енчева, Живка Янакиева. – София : Нац. музей „Земята и хората“, 2016. 84 с. : с ил., портр. ; Камъкът в поезията с. 3-4 ; Минерали с. 80-81 ; Съдържа и прев. от старогр., перс., груз. ез. и др.

ISBN 9789549287547

System number [000530245]

ПОППЕТРОВ, Атанас. Един българин от Македония : Даскал Атанас поп Петров : Автобиография, спомени, бележници / Атанас поп Петров ; Състав., предг. и коментар Лизбет Любенова. – София : ДиоМира, 2017. 174, [2] с. : с ил., портр. ; Мъченикът-просветител от Македония / Лизбет Любенова с. 5-25 ; Изд. на Нар. ч-ще „Кузман Шапкарев – 2009“ ; Бележки под линия

ISBN 9789542977360

System number [000530414]

РУСАНОВ, Валентин. Отворен епиграм : Лирика / Валентин Русанов ; Рис. Иван Шопов. – [Плевен] : Нима ЕООД, 2017. 267 с. : с ил. ; Биогр. данни за авт. и ил. отбелязани на предзагл. с. ISBN 9786199070802
System number [000530749]

СТЕФАНОВ, Родислав. Поклонникът до Сантяго / Родислав Стефанов. – София : Фонд. Прометеус, 2016. 264 с. ISBN 9786199033234
System number [000530090]

ШИШКОВ, Стою. Пловдив в своето минало и настояще : Историко-етнографски и политико-икономически преглед / Стою Н. Шишков ; [Предг. Стефан Шивачев]. – 2. прераб. изд. – Пловдив : Фонд. Балкански култ. форум, 2016. 315 с. : с ил. ; 1. изд. 1926 г. ISBN 9789549291285
System number [000529964]

INDIVIDUO y sociedad : actas del Congreso sobre „Individuo y sociedad“ 25-27 de febrero 2009 – ERIAC (Équipe de Recherche Interdisciplinaire sur les Aires Culturelles), Université de Rouen Normandie, France / Eds. Venko Kanev, Francisco Javier Rabassó, Jean-Louis Joachim ; Colección dirigida por Venko Kanev. – Sofia : Le Monde diplomatique – Bulgarie : Univ. de Sofia „San Clemente de Ojrid“, 2016. 215, [1] с. : Кн. е т. 3 от поредицата „Literatura y civilización en América Latina y otras áreas culturales“ ; Съдържа студии от: Venko Kanev, Francisco Javier Rabassó, Jean-Louis Joachim, Maria Grazia Spiga-Bannura, Maryse Renaud, Carlos Rabassó, Gérard Gómes, Elsa Cedeño, Daniel Vives, Dante Barrientos Tecún, José Antonio Vicente Lozano, Yana Andreeva, Tatiana Panteva ; Библиогр. след отд. студии ISBN 9789549211986
System number [000530407]